© Központi Statisztikai Hivatal

Internetes kiadvány – www.ksh.hu

2010. december

Magyarország mezőgazdasága, 2010 (Általános mezőgazdasági összeírás)

Előzetes adatok

Tartalom

Bevezetés....2
Összefoglaló....3
A gazdaságok száma....4
Termelési típus és a gazdálkodás célja....5
Mezőgazdasági földhasználat....7
Állatállomány....9
Egyéni gazdaságok családi munkaereje....11
Módszertani megjegyzések....15

További információk, adatok (linkek)
Elérhetőségek

Bevezetés

Az agrárgazdaságban zajló gazdasági és társadalmi változások nyomon követésére állandó igényt támasztanak a döntéshozók, az ágazat szereplői, a különböző szakmai és érdek-képviseleti szervezetek, valamint a kutatóhelyek. A statisztika keretében gyűjtött adatok elengedhetetlenül szükségesek az agráriumot érintő hazai döntések meghozatalához, s megalapozzák a vidékfejlesztés, az agrár-környezetvédelem, illetve a fenntartható mezőgazdaság stratégiájának kialakítását is. Az ágazatra vonatkozó statisztikai adatgyűjtések döntő többségének végrehajtása a gazdaságszerkezeti összeírásokra alapozottan történik.

Az Európai Unió a közös mezőgazdasági politika (KAP) alakításához, végrehajtásához szükséges információt a mezőgazdasági szerkezeti összeírások rendszerén keresztül biztosítja. A rendszer egymással összefüggő felvételekből áll: a tízévenkénti, teljes körű alapösszeírásokból, illetve a közbenső időszakban 2–3 évenként ismétlődő reprezentatív gazdaságszerkezeti összeírásokból. Magyarország a 2000. évi teljes körű általános mezőgazdasági összeírás (ÁMÖ 2000) és a 2003. évi gazdaságszerkezeti összeírás (GSZÖ 2003) EU-konform végrehajtásával csatlakozott a rendszerhez. Hazánkban az Európai Unió tagjaként 2005-ben és 2007-ben került sor gazdaságszerkezeti összeírásra (GSZÖ 2005, GSZÖ 2007).

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) az 1166/2008/EK rendelet és a 2010. évi XXIV. törvény előírásai alapján 2010. június 1-jei eszmei időponttal 2010. június 1–21. között **általános mezőgazdasági összeírás**t (**ÁMÖ 2010**) hajtott végre. A 2010. évi agrárcenzus immár a hetedik volt a teljes körű mezőgazdasági adatfelvételek sorában.

Az összeírások előkészítésének első és legfontosabb lépése az **adatszolgáltatási egységek**, azaz a gazdaságok kijelölése. Az Európai Unió előírásai szerint a mezőgazdasági összeírásoknak biztosítaniuk kell, hogy a megfigyelésből csak azok a legkisebb termelőegységek maradjanak ki, amelyek a mezőgazdasági rendeltetésű földhasználat területének és az állatállomány állategységben kifejezett nagyságának együtt legfeljebb 2–2 százalékát adják.

Az általános mezőgazdasági összeírás célsokaságát a mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek és háztartások alkotják.

A **gazdasági szervezetek** a végzett mezőgazdasági tevékenység alapján – annak méretétől függetlenül – válnak az összeírás alanyaivá.

Figyelembe véve az uniós lefedettségi előírásokat, a háztartások esetében meg kell határozni a megfigyelés körébe vonandó mezőgazdasági tevékenység méretét is, azaz azt a határt, ami alatt a mezőgazdasági tevékenységet végző háztartások nem tartoznak a megfigyelés körébe. A meghatározott gazdaságküszöb feletti termelőegységeket tekintjük statisztikai értelemben **egyéni gazdaságok**nak (*lásd: módszertani megjegyzések*).

A korábbi gyakorlattal összhangban a **gazdasági szervezetek postán** küldték be a kitöltött kérdőíveket, **az egyéni gazdaságokat összeírók keresték fel,** akik a gazdálkodó válaszai alapján jegyezték fel a gazdaságra vonatkozó adatokat.

Az összeírás előzetes eredményei szerint 2010-ben mintegy **8800 gazdasági szervezet** folytatott mezőgazdasági tevékenységet. Rajtuk kívül számos olyan szervezet, intézmény (nemzeti parkok, vízügyi szervek, MÁV, repülőterek, honvédség, egyházak stb.) működött, amelyek a földterület passzív használói voltak, tényleges mezőgazdasági tevékenységük nincs, vagy elenyésző. A mezőgazdasági tevékenységet folytató **egyéni gazdaságok száma** 2010-ben **megközelítette az 567 ezret**, rajtuk kívül még közel 1,1 millió háztartásban (ház körüli és az üdülőkhöz tartozó kertekben) folytattak mezőgazdasági tevékenységet.

Jelen kiadvány a 8800 gazdasági szervezet, valamint a közel 567 ezer egyéni gazdaság termelési szerkezetére és azok főbb jellemzőire vonatkozó előzetes adatok alapján nyújt tájékoztatást az összeírás főbb eredményeiről. Az ÁMÖ 2010 teljes és végleges adatállományára alapozott – a mezőgazdasági termelés valamennyi kérdésére kiterjedő – eredményeit 2011 második felétől további kiadványokban kívánjuk közzétenni.

Összefoglaló

Az ÁMÖ 2010 **előzetes adatai** alapján idén **8800** mezőgazdasági tevékenységet végző **gazdasági szervezet** és **567 ezer egyéni gazdaság** működött Magyarországon. A gazdasági szervezetek száma – a 2000 és 2007 közötti években megfigyelt csökkenést követően – kismértékben meghaladta a 2000. évit. Az egyéni gazdaságok száma – változó ütemben – folyamatosan csökkent, idén 40 százalékkal kisebb a tíz évvel korábbinál.

Az összeírás évében a **gazdasági szervezetek** csaknem háromnegyede (73 százalék) használt mezőgazdasági földterületet, **átlagos mezőgazdasági területük 337 hektár** volt. A mezőgazdasági területet használó **egyéni gazdaságok** (93 százalék) átlagosan **4,6 hektár** mezőgazdasági területet műveltek. 2000 óta a gazdasági szervezetek átlagos mezőgazdasági területe 37 százalékkal csökkent, az egyéni gazdaságoké 85 százalékkal növekedett.

Jelentős eltéréséket mutat a két gazdálkodási forma **birtokszerkezete**. A **gazdasági szervezetek közel 4 százaléka, az egyéni gazdaságok kétharmada használt 1 hektár vagy annál kisebb mezőgazdasági területet,** a gazdaságcsoport mezőgazdasági területének 0,1, illetve 4 százalékát. Míg a **gazdasági szervezetek esetében a 300 hektár**t meghaladó gazdaságméret a **meghatározó** (a gazdasági szervezetek negyede összes mezőgazdasági területük 84 százalékán gazdálkodott), addig az **egyéni gazdaságok** összes mezőgazdasági területének **háromnegyedét a 10–300 hektár** méretű egyéni gazdaságok (a gazdaságok 8 százaléka) használták.

2010-ben állattartással a **gazdasági szervezetek** csaknem **negyede** (24 százaléka), az **egyéni gazdaságok**nak pedig **fele** (50 százaléka) foglalkozott. A gazdasági szervezetekben 3 (szarvasmarha, sertés, tyúkfélék), az egyéni gazdaságokban 5 állatfaj (szarvasmarha, sertés, juh, kecske, tyúkfélék) tette ki a számosállat-egyenértékben kifejezett állatállomány 84 százalékát.

Jelentős eltéréseket mutatnak a gazdasági szervezetek és az egyéni gazdaságok **termelési típusok** szerinti jellemzői is. A gazdasági szervezetek és az egyéni gazdaságok 49–49 százaléka kizárólag **növénytermesztés**sel foglalkozik, arányuk 8, illetve 9 százalékponttal nőtt 2000-hez képest. A csak **állatállományt tartó** gazdasági szervezetek aránya 4 százalékponttal csökkent, az egyéni gazdaságoké nem változott. **Vegyes gazdálkodás**t folytat a gazdasági szervezetek közel 40 százaléka (3 százalékpontos emelkedés), míg az egyéni gazdaságoknál közel 10 százalékponttal csökkent az arányuk.

Az egyéni gazdaságok esetében sokatmondóak a **termelés céljá**ra vonatkozó adatok. A kizárólag **saját fogyasztásra termelő egyéni gazdaságok** 2010-ben mért 60 százalékos részaránya gyakorlatilag megegyezik a 2000. évivel. A kifejezetten **piacra termelő egyéni gazdaságok** aránya 8 százalékról csaknem 20 százalékra nőtt 2000 és 2010 között. Míg a kizárólag saját fogyasztásra termelés elsősorban az állattartó egyéni gazdaságokra jellemző (88 százalék), addig a piacorientált gazdálkodás a növénytermesztő egyéni gazdaságok esetében (64 százalék) volt gyakori.

2010-ben az **egyéni gazdaságokban 1,1 millió**, gazdasághoz tartozó – nem fizetett – **családtag végzett mezőgazdasági munkát**, ami 45 százalékos csökkenést mutat az előző teljes körű összeíráshoz képest.

A **gazdálkodó**k esetében a **férfiak aránya 74 százalék**, 2 százalékponttal mérséklődött a tíz évvel korábbi arányhoz képest. 2000–2010 között változott a gazdálkodók **korösszetétel**e az egyéni gazdaságokban. Míg a fiatal (34 éves és az alatti) gazdálkodók aránya 2,1 százalékponttal, a 35–54 év közöttieké pedig 5,3 százalékponttal csökkent, addig **az idősebb** (55 év feletti) **gazdálkodók aránya 7,5 százalékponttal magasabb a tíz évvel korábbihoz képest**.

Az **egyéni gazdaságok** esetében arányaiban javult a **gazdálkodók mezőgazdasági végzettségé**nek szintje: a tíz évvel korábbi 2 százalékkal szemben 2010-ben az egyéni gazdálkodók csaknem **3 százalék**ának volt **szakirányú felsőfokú** végzettsége, miközben a szakirányú középfokúak aránya alig változott. Az egyéni gazdaságokban a gazdálkodók többsége (**77 százaléka**) többéves **gyakorlati tapasztalatai alapján irányította gazdálkodását**.

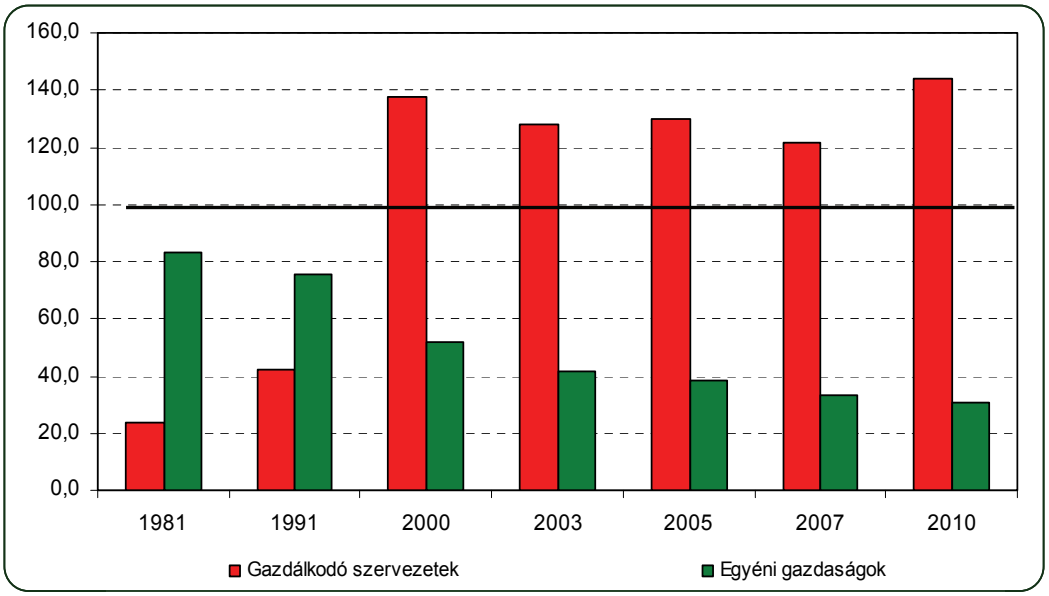
Az **egyéni gazdálkodók 40 százaléka** a mezőgazdasági tevékenységén kívül **más jövedelemszerző tevékenységet is folytatott,** a női gazdálkodók esetében ez az arány alacsonyabb (29 százalék).

A gazdaságok száma

Az elmúlt négy évtizedben a mezőgazdasági tevékenységet végző gazdasági szervezetek száma hektikusan változott. Az 1970-es és az 1980-as évek nagyüzemi összevonásainak következményeként erre az időszakra erőteljes csökkenés volt jellemző, majd az új típusú szervezetek létrehozása az 1990-es években az ezredfordulóra többszörösére növelte a gazdasági szervezetek számát. A 2000–2007 közötti csökkenést követően számuk növekedett, és a megfigyelés előzetes eredményei szerint 2010. június 1-jén **8800 gazdasági szervezet folytatott mezőgazdasági tevékenységet.**

1. ábra

Mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdaságok számának alakulása
(1972 = 100)

Az egyéni gazdaságok száma az elmúlt négy évtized alatt folyamatosan mérséklődött. 1991 és 2000 között a gazdaságszám mérséklődése elsősorban a háztáji és az illetményföld-használat megszűnésére vezethető vissza. Az ezredfordulót követő első évtized mintegy 40 százalékos gazdaságszám-csökkenése alapvetően az előnytelen gazdaságszerkezetnek, a tőkehiánynak és a megfelelő szaktudás hiányának tulajdonítható. A megfigyelés előzetes eredményei szerint 2010-ben **567 ezer egyéni gazdaság** végzett mezőgazdasági tevékenységet.

Termelési típus és a gazdálkodás célja

A gazdálkodás alapja

A mezőgazdasági tevékenység folytatásához a **gazdasági szervezetek** 87 százaléka használt földterületet, arányuk 12 százalékponttal haladta meg a 2000. évit. Közel egynegyedük tartott állatállományt (arányuk 7 százalékponttal mérséklődött), és – csökkenő aránnyal – több mint egyharmaduk végzett mezőgazdasági szolgáltatást.

Az **egyéni gazdaságok** között a gazdaságküszöböt meghaladó földterületet használók és a mezőgazdasági szolgáltatást végzők aránya (közel 78, illetve 2 százalék) 2000-hez képest nem változott. A gazdaságok fele tart gazdaságküszöböt meghaladó nagyságú állatállományt (arányuk közel 9 százalékponttal csökkent). Az egyéni gazdaságok további 16 százaléka rendelkezik gazdaságküszöböt el nem érő termőterülettel, és további egyhatoduk tart gazdaságküszöböt el nem érő nagyságú állatállományt, elsősorban baromfiféléket.

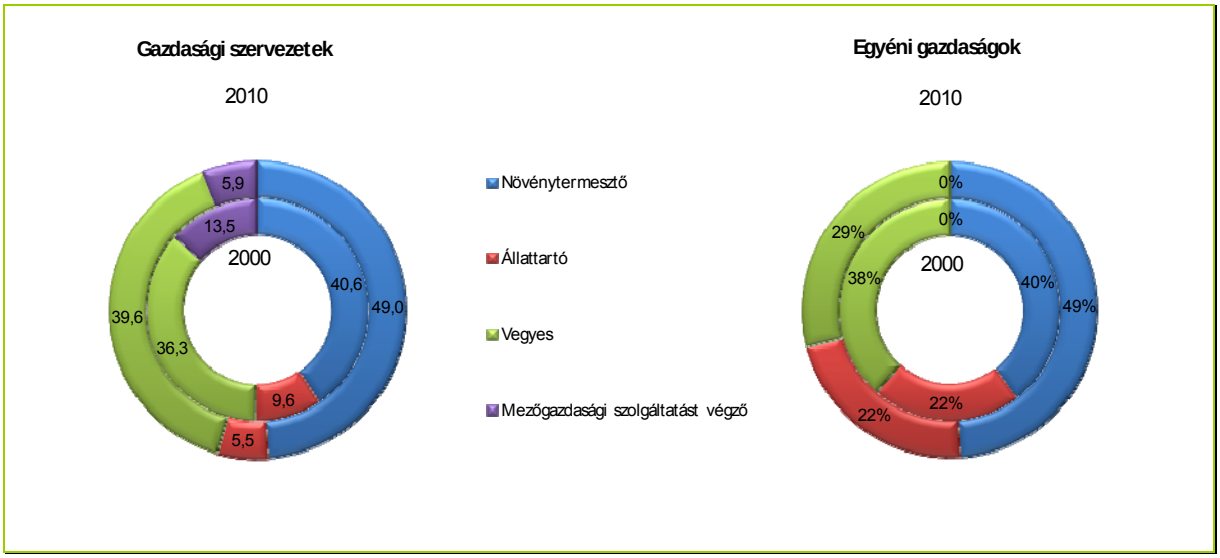
Termelési típus

A **gazdasági szervezetek** 49 százaléka kizárólag növénytermesztéssel foglalkozik, arányuk több mint 8 százalékponttal nőtt 2000-hez képest. A csak állatállományt tartó gazdasági szervezetek aránya 4 százalékponttal csökkent az elmúlt tíz év során, arányuk így csupán 5,5 százalék, míg a vegyes gazdálkodást folytatóké – 3 százalékpontos emelkedéssel – közel 40 százalék. A kizárólag mezőgazdasági szolgáltatást végző gazdasági szervezetek aránya – közel 8 százalékpontos csökkenést követően – nem éri el a 6 százalékot.

Az **egyéni gazdaságok** 49 százaléka kizárólag növénytermesztéssel, alig több mint 22 százaléka csak állattartással, 29 százalékuk mindkettővel foglalkozott 2010-ben. Ez 2000-hez viszonyítva a kizárólag növénytermesztéssel foglalkozóknál 9 százalékos aránynövekedést, a vegyes gazdálkodást folytatóknál közel ugyanilyen aránycsökkenést jelent. A csak állatot tartók aránya gyakorlatilag változatlan. A kizárólag mezőgazdasági szolgáltatást végző egyéni gazdaságok aránya továbbra is elenyésző. A meglehetősen rugalmatlan szerkezet az egyéni gazdaságok gazdasági szervezetekétől eltérő gazdálkodási céljaira vezethető vissza.

2. ábra

A gazdaságok számának megoszlása termelési típus szerint, 2000 és 2010

A gazdálkodás célja

Az egyéni gazdaságok esetében sokatmondóak a termelés céljára vonatkozó adatok. 2000-ben az egyéni gazdaságoknak 60 százaléka kizárólag saját fogyasztásra termelt, ez az arány 2010-ben gyakorlatilag változatlan. Jelentősen csökkent (31-ről 19 százalékra) a saját fogyasztáson felüli felesleget értékesítők aránya. Bár a gazdaságok száma csökkent, a kifejezetten piacra termelők aránya – folytatva a növekedési tendenciát – tíz év alatt 12 százalékponttal lett nagyobb (19,6 százalék). Kizárólag saját fogyasztásra a csak állattartással foglalkozó egyéni gazdaságok

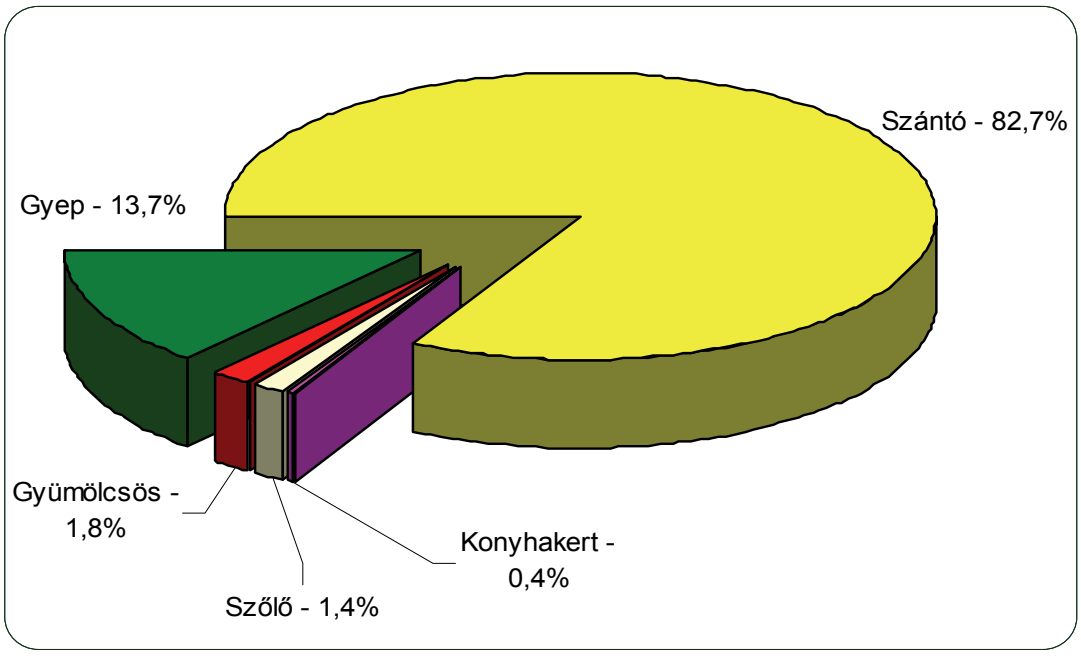
88 százaléka termel, ez az arány a vegyesen gazdálkodók körében a legalacsonyabb (nem éri el az 50 százalékot). Az elsősorban értékesítésre termelő egyéni gazdaságok között 2010-ben is a növénytermesztő gazdaságok közel kétharmados aránya a meghatározó. Az állattartók a legkevésbé piacorientáltak (4 százalék).
(*A részletes adatokat lásd a 2–7. számú táblázatokban.*)

Mezőgazdasági földhasználat

A korábbi évekhez hasonlóan a termőfölddel rendelkező gazdaságok 99 százaléka használ **mezőgazdasági terület**et, ennek **átlagos mérete** 2010-ben a gazdasági **szervezetnél 337, az egyéni gazdaságok esetében 4,6 hektár**. 2000 óta a gazdasági szervezetek átlagos mezőgazdasági területe 37 százalékkal csökkent, az egyéni gazdaságoké 85 százalékkal növekedett. A művelési ágak szerinti megoszlásban nem történt jelentős változás.

3. ábra

A mezőgazdasági terület megoszlása művelési áganként, 2010
(összes gazdaság)

A gazdasági szervezetek 60, az egyéni gazdaságok 55 százaléka használt **szántóterület**et 2010-ben; a gazdasági szervezetek körében arányuk 13 százalékponttal nőtt, az egyéni gazdaságok esetében 7 százalékponttal mérséklődött 2000 óta. Az egy gazdaságra jutó átlagos szántóterület nagysága a gazdasági szervezeteknél 30 százalékkal csökkent, az egyéni gazdaságoknál megkétszereződött az elmúlt évtizedben.

1. tábla

Az egy gazdaságra jutó terület nagysága, 2000 és 2010

(hektár/gazdaság)

Megnevezés	Gazdasági szervezetek		Egyéni gazdaságok	
	2000	2010	2000	2010
Szántó	506,9	352,3	3,1	6,2
Gyep	161,2	120,4	2,9	4,8
Mezőgazdasági terület	533,5	336,7	2,5	4,6
Termőterület	663,0	465,8	2,7	5,0

Gyümölcsösültetvényeket művel az egyéni gazdaságok egyhatoda és a gazdasági szervezetek közel 10 százaléka; arányuk mindkét körben mintegy másfél százalékponttal nőtt az előző cenzus óta. Az egy gazdaságra jutó gyümölcsösterület a gazdasági szervezeteknél több mint 20 százalékkal mérséklődött – jelenleg 25,5 hektár –, az egyéni gazdaságoknál viszont közel 80 százalékkal 0,7 hektárra nőtt.

A **szőlőültetvény**ek művelése az egyéni gazdaságokra jellemzőbb: 19 százalékuk termel szőlőt, míg a gazdasági szervezetek közül csak 8 százalék. A gazdaságok száma és átlagos területe ellentétes irányban változott. A szőlőtermesztő gazdasági szervezetek száma 80 százalékkal növekedett, az általuk művelt átlagos szőlőterület 14 százalékkal csökkent, jelenleg 20 hektár. Az egyéni gazdaságoknál a szőlővel foglalkozó gazdaságszám csaknem felére csökkenése mellett az átlagos művelt szőlőterület 50 százalékkal nőtt, és jelenleg megközelíti a fél hektárt (0,45 hektár).

A **gyep**terület használata ellentétes változást mutat a két gazdálkodási formánál 2000-hez viszonyítva: a gazdasági szervezetek esetében a gyepterületet használók száma 17 százalékkal bővült, az egy gazdaságra jutó gyepterület negyedével mérséklődött; illetőleg az egyéni gazdaságok száma csaknem harmadával csökkent, az egy gazdaságra jutó gyepterület pedig 65 százalékkal nőtt.

Jelentős eltéréseket mutat a két gazdálkodási forma **birtokszerkezete**. A **gazdasági szervezetek közel 4 százaléka, az egyéni gazdaságok kétharmada használt 1 hektár vagy annál kisebb mezőgazdasági területet,** a gazdaságcsoport mezőgazdasági területének 0,1, illetve 4 százalékát. Míg a **gazdasági szervezetek esetében a 300 hektárt** meghaladó gazdaságméret a **meghatározó** (a gazdasági szervezetek negyede a mezőgazdasági területük 84 százalékán gazdálkodott), addig az **egyéni gazdaságok** összes mezőgazdasági területének **háromnegyedét a 10–300 hektár** méretű egyéni gazdaságok (a gazdaságok 8 százaléka) használták.

(*A részletes adatokat lásd a 8–17. számú táblázatokban.*)

Állatállomány

Jelenleg csaknem 2080 gazdasági szervezet és mintegy 285 ezer egyéni gazdálkodó foglalkozik állattartással. Az állattartó gazdasági szervezetek száma 15 százalékkal, az egyéni gazdaságoké közel felével csökkent az előző teljes körű összeíráshoz képest.

A gazdasági szervezetek 10 százaléka, az egyéni gazdaságok 3 százaléka tart **szarvasmarhá**t. 2000 óta a szarvasmarhát tartó gazdasági szervezetek száma stabilnak tekinthető (900–1000), ugyanakkor az egyéni gazdaságoké majdnem kétharmadával csökkent. Utóbbiak száma nem éri el a 19 ezret, noha 2000-ben még 51 ezer felett volt.

A szarvasmarha-állomány 2000 és 2010 között 850 ezerről 685 ezerre csökkent. Az állomány kétharmadát a gazdasági szervezetek tartják. Ez az arány közel 70 százalékos a 305 ezres tehénállomány esetében, amely létszám a 2000. évinél 22 százalékkal kisebb.

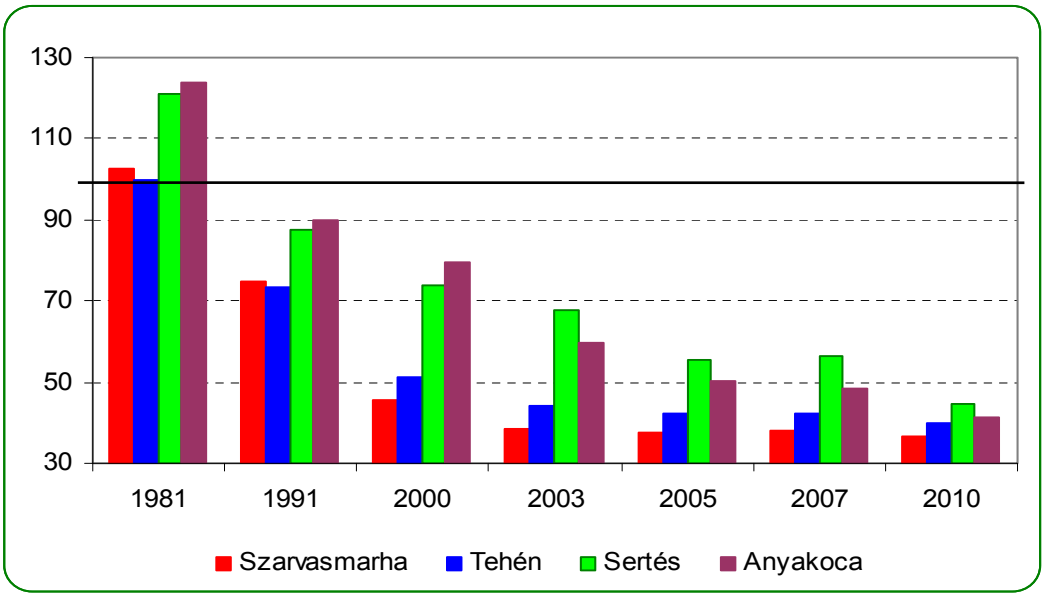
Sertést a gazdasági szervezetek 6 százaléka tart 2010-ben, számuk (500) a 2000. évinél 38 százalékkal kisebb. A 184 ezer sertést tartó egyéni gazdaság 2010-ben az egyéni gazdaságok 32 százalékát jelenti.

2010-ben a sertésállomány nagysága nem érte el a 3,1 milliót. A sertés-, ezen belül az anyakoca-állomány közel háromnegyedét a gazdasági szervezeteknél tartották. 2000 óta az egyéni gazdálkodók több mint másfél millióval – 62 százalékkal – csökkentették állományukat.

4. ábra

A szarvasmarha- és sertésállomány alakulása

(1972 = 100)

A **juhállomány** 2000 óta 20 százalékkal, alig több mint egymillióra (1016 ezer) csökkent. Az állomány 85 százalékát az egyéni gazdaságokban tartják, ez az arány a 2000. évivel lényegében megegyező.

A juhot tartó gazdasági szervezetek száma 2000 és 2010 között gyakorlatilag nem változott, de így is csupán a mezőgazdasági tevékenységet végző gazdasági szervezetek 4 százaléka foglalkozik ezzel az állatfajjal. A juhot tartó egyéni gazdaságok száma az elmúlt évtizedben 5 százalékkal nőtt; arányait tekintve a gazdaságok közel 5 százaléka tart juhot.

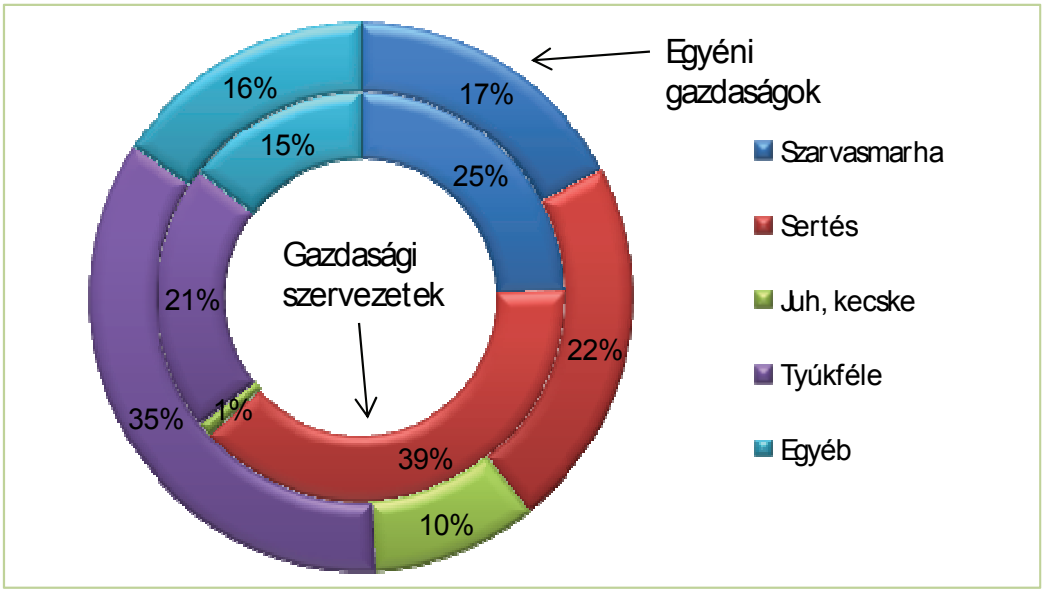
A **baromfifélék** közül a tyúkfélék és a lúdállomány 44, illetve 47 százaléka, a kacsaállomány 39, míg a pulykák mindössze 9 százaléka tartozott az egyéni gazdaságokhoz 2010-ben.

Tyúkféléket a gazdasági szervezetek 4, az egyéni gazdaságok 53 százaléka tartott 2010-ben – előbbiek száma 7 százalékkal, utóbbiaké felével lett kisebb az egy évtizeddel korábbinál.

Számosállat-egyenértéket véve alapul az **állatállomány állatfajok szerinti szerkezetét** a gazdasági szervezetekben a sertés (39 százalék) és a szarvasmarha (25 százalék), az egyéni gazdaságokban a tyúkféle (35 százalék) és sertés (22 százalék) aránya határozta meg.

5. ábra

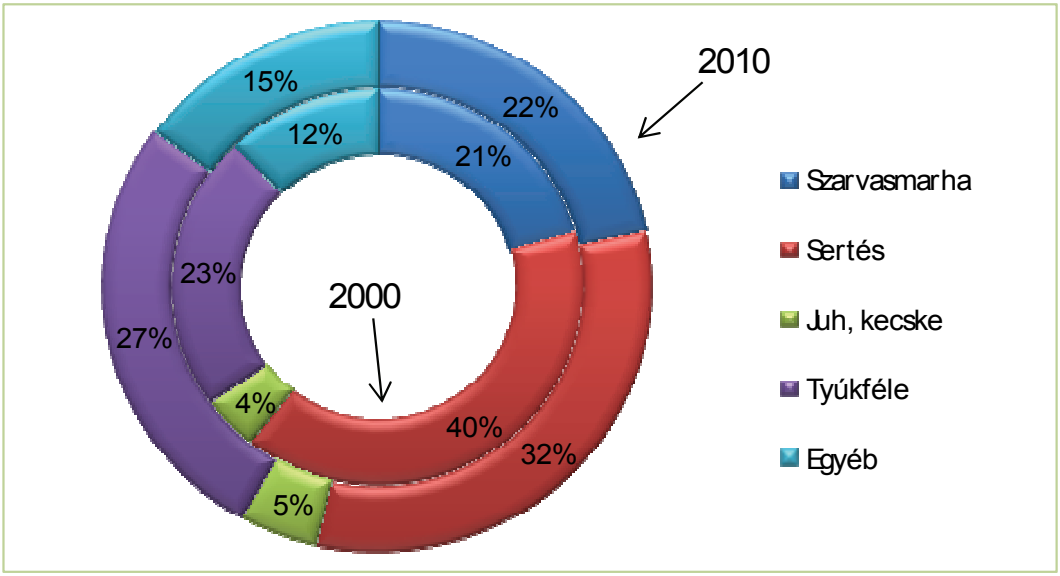
Az állatállomány megoszlása gazdálkodási formánként, 2010
(számosállat-egyenérték alapján)

2000 óta a szarvasmarha-állomány aránya az összes állatállományon belül lényegében nem változott (22 százalék), ugyanakkor a sertéseké a tíz évvel ezelőtti 40-ről 32 százalékra esett vissza. A tyúkfélék aránya 23-ról 27 százalékra emelkedett, míg a juhoké és kecskéké összességében 5 százalék 2010-ben

6. ábra

Az állatállomány megoszlása, 2000 és 2010
(számosállat-egyenérték alapján, összes gazdaság)

A szarvasmarhát tartók kétharmada 9-nél kevesebb állatot, mindössze a teljes állomány 7 százalékát tartja. A létszám több mint fele az 500-nál többet tartó gazdaságokban található.

A sertéstartók 55 százaléka 1–2, 35 százaléka 3–9 sertést tart. Az állomány 62 százaléka az 5000-nél többet tartóknál található.

A juhot tartók 62 százaléka 9-nél kisebb, 14 százaléka 10 és 19 közötti állománnyal rendelkezik. A juhok 29 százalékát a 200 és 499 közötti állománynagyságú gazdaságok tartják.

A kecsketartók 92 százaléka 9-nél kevesebb kecskét tart.

A gazdaságok közül a tyúkfélét tartók háromnegyede 50-nél kevesebbet tart, ugyanakkor az állomány közel fele a 100 ezernél többet tartóknál van.

(*A részletes adatokat lásd a 18–41. számú táblázatokban.*)

Egyéni gazdaságok családi munkaereje

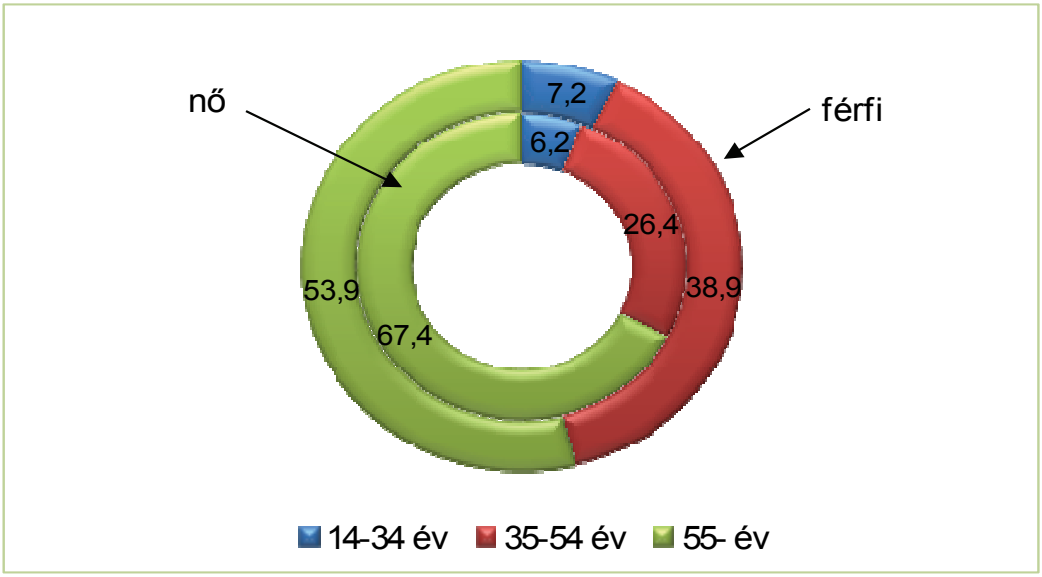
Az ÁMÖ 2010 előzetes adatai szerint az egyéni gazdaságokban mintegy **1,1 millió**, a gazdaságokhoz tartozó **családtag** végzett kisebb-nagyobb mértékben **mezőgazdasági munkát**.

Az egyéni gazdaságok **családi munkaereje** közel 45 százalékkal csökkent az előző teljes körű összeíráshoz képest, elsősorban a gazdaságok számának visszaesése következtében (a gazdaságok száma 40 százalékkal lett kisebb).

A tíz évvel ezelőtti összeíráshoz képest nem változott jelentősen a **gazdálkodók** nemek szerinti összetétele: idén is körülbelül 3 férfi gazdálkodóra jut 1 női gazdálkodó. A nemek aránya a segítő családtagok esetében sem módosult nagymértékben, viszont elmondható, hogy míg 2000-ben 100 gazdálkodóra 107 kisegítő családtag jutott, addig 2010-ben csak 91.

7. ábra

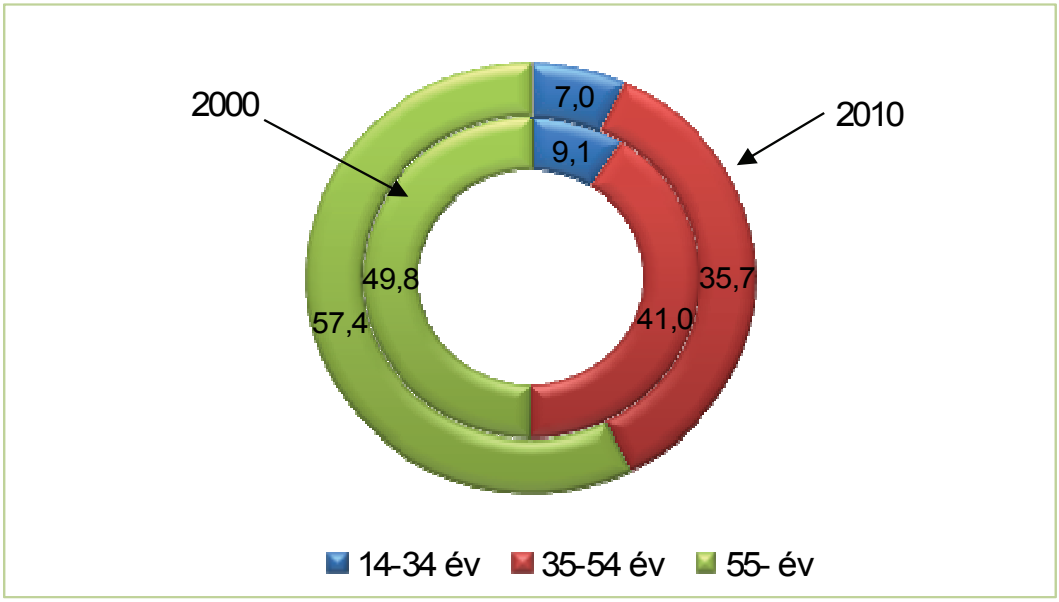
Az egyéni gazdálkodók megoszlása korcsoportok és nemek szerint, 2010

A **gazdálkodó**k **átlagéletkor**a 56 év; a női gazdálkodók átlagéletkora magasabb a férfiaknál, ami azzal magyarázható, hogy sok esetben a nők csak akkor kerülnek gazdálkodói státusba, amikor egyedül maradnak. Az elmúlt tíz évben a gazdálkodók átlagéletkora másfél évvel nőtt, ezzel összhangban a **gazdálkodó**k **korösszetétel**ében eltérés mutatható ki 2000-hez képest. A fiatal (34 éves és ez alatti) gazdálkodók aránya 9-ről 7 százalékra, a 35 és 54 év közötti korosztályé 41-ről 36 százalékra csökkent, ugyanakkor az idősebbek (55 év felettiek) aránya 50-ről 57 százalékra nőtt.

8. ábra

Az egyéni gazdálkodók megoszlása korcsoportok szerint, 2000 és 2010

A **gazdaságon kívüli jövedelemszerző tevékenységek** arányában nem tapasztalható jelentős eltérés a 2000. évihez képest. A gazdálkodók közel 60 százalékának nincs egyéb jövedelemszerző tevékenysége (ebbe a kategóriába tartoznak azon gazdálkodók is, akik nem tevékenységből származó jövedelemmel – például nyugdíjjal – rendelkeznek), 37 százalékuknak pedig főfoglalkozásban van jövedelemszerző tevékenysége. Az **egyéni gazdálkodók 40 százaléka** a mezőgazdasági tevékenységén kívül **más jövedelemszerző tevékenységet is folytatott**, a női gazdálkodók esetében ez az arány alacsonyabb (29 százalék), mint a férfiak esetében (44 százalék).

Csak a közép- és felsőfokú végzettségűek esetében rendelkezünk a két teljes körű összeírásból összehasonlítható adatokkal. A középfokú **mezőgazdasági végzettség**gel rendelkezők aránya nem változott jelentősen, viszont a felsőfokú mezőgazdasági végzettségűek aránya 1,9-ről 2,7 százalékra nőtt. A gazdálkodók 9 százaléka nyilatkozott úgy, hogy semmilyen mezőgazdasági végzettséggel, még gyakorlati tapasztalatokkal sem rendelkezik. Ez az arány a nőknél magasabb (11 százalék), mint a férfiaknál (8 százalék). A gazdálkodók háromnegyedének csak gyakorlati tapasztalata van. A férfiak esetében a gazdálkodók 17 százalékának van valamilyen iskolarendszerben szerzett mezőgazdasági végzettsége, a női gazdálkodók esetében ez az arány 6 százalék.

2. tábla

Az egyéni gazdálkodók néhány adata a gazdálkodás célja szerint, 2010

Megnevezés	A gazdálkodás célja				Összesen
	kizárólag saját fogyasztásra termel	saját fogyasztáson felüli felesleget értékesíti	elsősorban értékesítésre termel	kizárólag mezőgazdasági szolgáltatást végez	
	Gazdálkodó aránya nemek szerint, százalék				
Nő	65,4	17,5	17,0	0,0	100,0
Férfi	59,4	20,1	20,5	0,1	100,0
	Gazdálkodó átlagéletkora, korév				
	56,9	56,5	53,6	45,2	56,1
	Mezőgazdasági végzettségűek aránya, százalék				
Középfok	3,3	7,5	13,6	6,6	6,1
Felsőfok	1,1	2,6	7,8	9,1	2,7

A gazdaságok 60 százaléka kizárólag saját fogyasztásra termel; esetükben a női gazdálkodók aránya valamivel magasabb.

A kizárólag szolgáltatást végző gazdaságoknál általában fiatalabbak a gazdálkodók, egynegyedük 35 év alatti, és mindössze 2 százalékuk 65 év fölötti.

A kizárólag saját fogyasztásra termelő gazdálkodók 92 százalékának nincs semmilyen mezőgazdasági végzettsége, leginkább gyakorlati tapasztalataikra hagyatkoznak. Az értékesítésre termelők, illetve a mezőgazdasági szolgáltatást végző egyéni gazdaságok esetében az átlagot többszörösen meghaladja a mezőgazdasági

felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya. A középfokú szakirányú végzettség az értékesítésre termelőknél a legjellemzőbb.

A termelési típusonkénti összehasonlítás szerint a női gazdálkodók nagyobb arányban foglalkoznak kizárólag állattartással, míg a vegyes gazdaságok aránya a férfi gazdálkodók esetében magasabb.

(*A részletes adatokat lásd a 42–44. számú táblázatokban.*)

Módszertan

Az adatok forrása:

- *Egyéni gazdaságok* esetében a 2010. június 1–21. között 2010. június 1-jei eszmei időponttal végrehajtott általános mezőgazdasági összeírás adatai. Az előzetes adatok becsléséhez minden nyolcadik összeírási körzet adatállományát használtuk fel.
- *Gazdasági szervezetek* esetében az általános mezőgazdasági összeírással összhangban a mezőgazdasági tevékenységet folytató gazdasági szervezetek által teljesített adatszolgáltatás.

Gazdaság: mezőgazdasági tevékenységet folytató, technikailag és gazdaságilag különálló egység, amelynek saját, önálló irányítása van.
Egyéni gazdálkodó: a mezőgazdasági tevékenységgel foglalkozó háztartás és az adószámmal rendelkező egyéni vállalkozás.
Egyéni gazdaság: a mezőgazdasági tevékenységet folytató háztartás és az adószámmal rendelkező egyéni vállalkozás által működtetett gazdaság.
2010. június 1-jén gazdaságnak minősült az a háztartás, amely elérte vagy meghaladta a az alábbiakban meghatározott gazdaságküszöböt:

a) az összeírás eszmei időpontjában
   - összes termőterülete 1500 m^2 vagy több, vagy
   - összes gyümölcsös- és/vagy szőlőterülete 500 m^2 vagy több, vagy
   - üvegház vagy más (járható) védőtakarás alatti termesztő területe 100 m^2 vagy több, vagy
   - mezőgazdasági haszonállat állománya legalább
     - egy nagyobb haszonállat (szarvasmarha, sertés, ló, juh, kecske, bivaly, strucc), vagy
     - 50 tyúk, illetve más baromfi (liba, kacsa, pulyka, gyöngyös), vagy
     - 25–25 házinyúl, prémes állat, húsgalamb, vagy
     - 5 méhcsalád, illetőleg

b) mezőgazdasági szolgáltatást végzett az elmúlt 12 hónap során.

Gazdasági szervezetek esetében az összeírás kiterjedt a Magyarország területén mezőgazdasági tevékenységet fő- vagy másodlagos tevékenységként folytató
- jogi személyiségű társas vállalkozásokra,
- jogi személyiség nélküli társas vállalkozásokra,
- egyéni vállalkozásokra,
- költségvetési szervekre és intézményeire, és
- nonprofit szervezetekre,

függetlenül azok ágazati besorolásától.

Termelési típus:

- *Növénytermesztő gazdaság:* kizárólag földhasználatra alapozott tevékenységet folytat, csak a használt földterület éri el a gazdaságküszöböt.

- *Állattartó gazdaság*: kizárólag állattartással foglalkozik, csak az állatállomány nagysága éri el a gazdaságküszöböt.
- *Vegyes gazdaság:* földhasználatra alapozott tevékenységet és állattartást is végez, mind a földterület, mind az állatállomány nagysága eléri a gazdaságküszöböt.

A gazdálkodás célja:

- *Kizárólag saját fogyasztásra termel:* a megtermelt termékeket a gazdaság nem értékesíti, csak saját fogyasztás céljából végez mezőgazdasági tevékenységet.
- *Saját fogyasztáson felüli felesleget értékesít:* a megtermelt termékekből a saját fogyasztáson felüli rész értékesítésre kerül. Az értékesítés aránya legfeljebb a termelés 50 százaléka.
- *Elsősorban értékesítésre termel:* a megtermelt termékekből az értékesítésre kerülő rész meghaladja az 50 százalékot.
- *Kizárólag mezőgazdasági szolgáltatást végez:* a gazdaság a rendelkezésre álló munkaerejével és gépállományával kizárólag mezőgazdasági szolgáltatást nyújt.

Mezőgazdasági terület: a szántó, konyhakert, gyümölcsös, szőlő és gyep (rét és legelő) művelési ágak együttes területe.
Termőterület: a mezőgazdasági terület, erdő, nádas és halastó művelési ágak együttes területe.
Állategység: a különböző állatfajok, illetve kategóriák (kor, ivar) összehasonlítható összesítésének elvégzése érdekében alkalmazott egyenérték.

Kategóriák		Állategység egyenértéke
Szarvasmarha	1 évesnél fiatalabb	0,4
	1 és 2 év közötti életkorú	0,7
	2 éves és idősebb, hímivarú	1
	2 éves és idősebb üsző	0,8
	Tejhasznú tehén	1
	2 éves és idősebb egyéb tehén	0,8
Juh és kecske		0,1
Ló		0,8
Sertés	20 kg-nál kisebb élősúlyú malac	0,027
	50 kg vagy nagyobb súlyú tenyészkoca	0,5
	Egyéb sertés	0,3
Baromfi	Húscsirke	0,007
	Tojótyúk	0,014
	Strucc	0,35
	Egyéb baromfi	0,03
Nyúl, nőivarú tenyészállat		0,02

Családi munkaerő: az egyéni gazdaságokban az egyéni gazdálkodó és családtagjai, akik az összeírás eszmei időpontját megelőző 12 hónap során mezőgazdasági munkát végeztek, és tevékenységükért nem kapnak fizetést.

További információk, adatok (linkek):

Táblázatok

Elérhetőségek:

Felelős szerkesztő: Valkó Gábor főosztályvezető
További információ: : Benoist György
Telefon: (+36-1) 345-6801, **Gyorgy.Benoist@ksh.hu**

Információszolgálat, telefon: (+36-1) 345-6789, fax: (+36-1) 345-6788